

DARABOS LÁSZLÓ

Ma vízre tettük a csónakot, ez a tavasz legfontosabb mozzanata minden valamirevaló pecásnak, vizet szeretőnek. A ladik a vízre, majd a kijelölt helyére került, a sűrű köszönések után elfogytak a segítőim, beültem a belső végébe, ahogy mindig. Csak nézni a vizet, érezni, amit sehol nem lehet, csak itt: a hosszú tél után a szabadságot, elszakadást a föld ragaszkodásától, egy másfajta mozgás érzetét, a lebegést, a lágy ringatózást. Amerre hajolsz, veled hajlik a világod, de közben mégsem te diktárod a ritmust, az csak úgy van, sosem tudod, mi következik. Néhány perc behunyt szemmel, újabb dimenziót vetít eléd. A Lapos közepén, a csatornában elhaladó motoros csónak keményebb, kopogós hulláma véget vet a csodának, innentől kezdve a túlpartot kémlelem. A nap szépen süt, van már egy kis ereje, a fűzek is egyre szebbek barkáikkal, zsenge új színeikkel, csak a víz nem az igazi... Nem látok sehol egyetlen vidám csobbanást: minden évben egyre kevesebb a halunk. Aztán előjönnek a régi szép halak képei, amelyek már csak emlékként léteznek, tettünk róla... Előjönnek a szomorúak, a soha vissza nem térők, és előjönnek a horgászcimborák emlékei, akikkel valaha együtt áztattunk...

A kissé zavaros vizet nézve eszembe jut „Öcsi bácsi“, a szomszédom, vagyis a volt szomszédom, abból az időből, amikor még volt házam, és azt hittem balgán, jövőm is. A meglepő nevet kislányomtól kapta, mindenki Öcsinek szólította, talán alacsony termete okán, ő pedig megtoldotta a bácsival, valószínűleg harcsát utánzó komoly bajusza miatt.

Korán magához szólította a Mindenható, sokat betegeskedett már ez idő tájt, nagyon gyenge volt, alig beszélt. Az egyik napon üzent, már nem emlékszem kivel, vigyem le horgászni, még egyszer...

Kerti traktorom kocsjára felszereltem egy öreg fotelt, Öcsi bácsit beleszíjaztam, úgy pöfögtünk le a partra, mert akkor még az is volt. Hamar kiderült, nem bírja a botot sem, a „pipát“ pedig hárompercenként nyomni kellett, már alig kapott levegőt, de a szíve, lelke még horgászni akart. Arcából már csak az orra és furára nyeszelt bajusza látszott ki a kapucni alól. Fázott harminc fokban is, a szemei mélyen ültek. Már nem is tudom, milyen volt színük. Mondtam neki, majd én tartom a botot, intsen, ha úgy gondolja, vágjak be a hálnak. Három

kisebb törpeharcsát fogtunk így, bólintással, hunyorítással, közösen. Soha nem felejttem el örömkönnyeit életteleenné váló, fakó arcán, ami egyben a búcsú is volt a halfogás ősi ösztönétől.

Három nap múlva a felesége ismerősen tákolt, öreg botokkal a kezében topogott a kapunkban. – Tudtam, vége, Öcsi bácsi elment... Erzsike sírva mondta el utolsó szavait: „Reggel majd add oda a botjaimat Darabnak!“ Mert így hívott, így kiabált be, vasárnap hajnalonta, ha látta, még nem indultam el az élet vizéhez...

darabos. 2010.

A nagyiváni piacon, a Szent József-szobor mellett, a nagy fa alatti második vasasztalra pakolja ki portékáit lassan tíz éve, csütörtökönként Laci bácsi. Kerékpárja csomagtartóján, kormányán hozza kevéske holmiját: néhány csomó retket, zöldhagymát, paprikát, répát, zöldséget, virágokat vederben, mikor minek van itt az ideje, mi kerül ki a fólia alól, vagy a kertből. A megerőltetéstől bütykös, „műerezett“ kezeivel rendezgeti, közben kínálgatja a szalonnához illő erős paprikát, lila hagymát a férfiaknak, a temetőbe való virágokat meg az asszonynépek. Az ismerősök mindig megnézik, mi je van, veszegetnek, még akkor is, ha szemben a „nagyautós“ kunhegyesi zöldségesnek szebb az áruja, tán még olcsóbban is adja néha, mert itt jó tanács is jár a vásárláshoz, és az elmaradhatatlan „Hogy vagyunk, mi újság?“, ami talán többet ér a mában a legszebb gyümölcsnél is.

Fél kilenc tájékán elfognak a sietős biciklijű asszonyok, a férfiak is alig látszanak az utcán, lehet beszélgetni, időjárásról, nagy telekről, szép járású menyecskékről, mindenről. Így tudtam meg, hogy régen saját halastava volt széles akácerdőkkel, és szép kertészete valahol Gyula környékén, ahonnan idekerült, sok évvel ezelőtt. Az is kiderült, eredeti szakmája villanyszerelő, a földet körülélné az a csatorna, amelyet a bergmannsöveknek Gyulán és a környéken kivésett vályogba, téglába. Aztán – mint mindig, ha férfiak beszélnek – a „Te hol szolgáltál?“ következik. Már is van közös pont: a Baja Vaskúti laktanya. Mindketten időztünk ott, nem is teljesen önszántunkból, csak időben an elterés, 50 év. A híradósoknál volt kiképzésen, még a régi huszárlaktanya épülete is állt azokban az években. Aztán a közel azonos katonamelékek után váratlanul előkerül egy régi történet, amely minden eddiginél érdekesebb. – „Már nem tudom, melyik évben, de itt katonáskodott néhány hónapot Kállai Ferenc, a színész, aki nemrég halt

meg. Nem fogja elhinni, én még játszottam is vele.“ – „Mit, Laci bácsi, ultit?“ – „Nem, Shakespeare-t!“ – „Miiit?“ – „Ahogy mondom, Shakespeare-t! Rómeó és Júliát!“ Híttelenkedem... „Igazán most fog csodálkozni, én voltam Júlia!... Amikor az étkezde színpadára a félhomályban fátylasan oldalazva beléptem, engem is tapssal fogadtak több százan! Aztán a fényben, mikor már látszott az arcom, ez átment hatalmas nevetésbe... Végigjátszottuk, kirúszozva, elől, ahol kellett, kitömve, kappanhangon, de lelkesen. Egyedül Feri volt igazi.“

„Aztán, sok év múlva, találkoztunk ismét, Gyulán, a fürdőben, a meleg vizes medencében. Megismert rögtön. Nagyokat nevtünk emlékezetes női szerepemen... Nekem elég volt ennyi a színészmesterségből!“

És a dolgok bizonyítására előkerül a többszörösen becsomagolt, még mindig teljesen ép katonakönyv.

Ilyen arca volt Júliának 53-ban Baján!

Laci bácsi most...

Anyár 1962-ben is meleg volt, főleg a második fele. Igar határában a vége felé járt az aratás, déltájban már csak a fák árnyékában lehetett kibírni a rekkenő hőséget, pláne azoknak, akik a nyár legnehezebb dolgát végezték. Majd ötven izzadt ember kereste a menedéket, árnyékot az égető sugarak elől. Egy aratóbrigád egy kis mosakodás után ebédhez készült, az öreg akácfa

húsében. A tizenhat kasza a gallyak közé dugva pihent odafönt. Fényes mind, néhány talán túlzottan is az: közepén ujjnyira kopott a penge, sok év alatt sok ezret csaptak már vele. Ugyanennyi markos és kötő próbált alkalmas helyet keresni az étkezéshez. A kannafedőből spórolósan folyik a víz a kerges tenyerekbe, a családtagok egymásnak öntik. Magyar ember nem pocsókol, a kevés vizet erős törléssel pótolja. A surckötő alig lett nedves. Előkerülnek a fehér kendők, baráti viccelődés közben folyik az evés.

A csapattól nem is túl messze, öt-hat fával arrább, merőben másfajta ebéd készül. Egy bajszos ember, a hőségben is a darutollas kalappal a fején, ágason csüngő bogrács fölé hajol, kóstolja hús nélküli ebédjét, a slambucot. Kis tűzön főzte, régóta főz már fa alatt aszályos nyarakon, mindent tud környezetéről, tiszteli a tüzet. A háta mögött néhány méterrel két fekete szőröcsomó liheg. Nyelvüket kidugva lesik gazdájuk minden mozdulatát, bizakodva, hátha jut nekik is a csiklandós illatú finomságból.

Az egyik kaszás feláll, a fára akasztott tarisznyájában cigaretta utánmatat. Szétnézés után átkiált a szomszédnak: Bátyám! Hallja? Már a sarvuk is alig látszik!

A szomszédban, az út túlsó oldalán lévő gyepen legelő gulya már őszes hajú őrzője nyugodtan fogja tovább a bogrács fülét, és komótosan rázza oldalirányba az étket. A slambucot ugyanis, mint ismeretes, nem szabad kavarni! Aztán, kalapján kicsit igazítva, a hang, majd a csorda irányába fordult az öreg. „Köszönöm, öcsém! No, majd mingyán!” Azzal kutyák felé int két rövid fütty kíséretében. „Bojtárok, hajti, hajti!” Botját felemelve mutatja az ebeknek a helyes irányt. Fel is ugornak húségesen, és indulnak is, de az egyik, ahogy kiért az árnyékból, szűkölve, és nyelvét még jobban kinyújtva, rimánkodó szemekkel néz gazdájára, majd visszakúszik hűvös helyére. A gulyás mérgesen mered a dudvában lekushadt, hűtlen ebére, és ujjával megfenyegeti: „Hát, ha nem hajtol, majd gyössz vizet húzni!”

Jó félóra is eltelt, mire a kis fekete kutyus visszahozta az ellegelő gulyát. A gazda közben becsülettel betermelte a bográcsban főtt étel nagyobb részét. Ekkor már többen is körülötte álltak a brigádból, hitetlenkedve várták, mi fog történni. Újabb utasításra a kutya a körülbelül százötven méterre lévő gémeskút felé irányította a kolompoló, közel háromszáz állatot.

Az öreg széttaposta az ellocsolt hamut, a maradékot a bográcsból már visszatért bojtárja elé kaparta. A másikat magához hívta, nagyot húzott a befonott üvegből, előkotorta a csibukot. Rágyújtott, indultak a kúthoz. A dologtalan, sűrű felnézésekkel, ellenkezés nélkül követte. Lassan a kúthoz értek, a gazda a pipát a biztonságos bal sarokba tolt, rövidet füttyentett, s kétszer a jobb csizmaszárra csapott ujjai hegyével. Akinek szólt ez a jelzés – de ebben az esetben inkább utasítás –, értette, és szorosan gazdájá csizmája mellé bújott.

Ekkor napszítta, barna acélmarok kapta el a két szélén fölhajlott, rökönnyödött bőrszíjat a nyakán, még a rajta lévő pergők is csak remegni

mertek. A kutya érezte, nincs helye az ellenkezésnek, meg sem próbált védekezni. Repülése néhány méteres volt csak, de ezután sem ért véget a megpróbáltatás. A kéz ugyanis a kútgém hátulján lévő, koloncokat összefogó, rozsdás, ujnyi vastag vasdrótig vitte, s arra rá is akasztotta. – Innen nem volt menekvés. A jókora vödör elindult a mélybe, hányatott sorsú kutyánk pedig a magasba. Más helyzetben biztosan örült volna a remek kilátásnak, hisz eddig a tehén farka is magasnak tűnt, na de így? Még párszor megpróbált szabadulni, de feladta, csak lógott mozdulatlanul. Négy-öt vödör felhúzása után értették meg a faszorban állók, hogyan gondolta az öreg a segítséget a vízhozásnál: a hajtani lusta kutya, mint kútkolonc, most a súlyával dolgozott. Lassan telt a hosszú vályú.

A másik kutya ebédje végeztével már a vizet issza a csurgásnál, a lusta meg csak fel-le. A sokak számára emlékezetes itatás a fatákolmány megtelése után maradt csak abba. Aki arra gondol, hogy a kutya elpusztult, téved. A földet érésig mozdulatlan állat leemelése után imbolyogva felállt, morogva körülnézett, megrázta néhány helyen már koloncos bundáját, és társa mellé futott, hogy legalább igyon. A pusztai szigorú törvényei így érvényesültek 62-ben az igari határban.